

УДК 35.071:321.01

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12\(22\)-1262-1273](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12(22)-1262-1273)

Петровський Петро Михайлович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри теоретичної та прикладної психології Національного університету Львівська політехніка, Львів, <https://orcid.org/0000-0001-8521-2384>

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Анотація

Постановка проблеми. В умовах російської війни проти України існує низка об'єктивних причин масових стресів – жахіття війни у вигляді повітряних тривог, наслідків бомбардувань і руйнувань. А також життя тимчасово переселених осіб в умовах не завжди звичного рівня комфорту, а особливо – поранення і смерті рідних і близьких. Існує реальна загроза розширення негативних психологічних станів, наростання тенденцій тривожності, страху, стресів, паніки, неврозів тощо. А паралельно зростає соціальна цінність вміння особи тримати себе в руках, у життєстверджуючому тонусі та домінувати над можливими тривогами, фобіями та маніями. Така здатність визначається як психологічна стійкість – здатність особи протистояти життєвим труднощам, готовність долати виклики, загрози та стреси.

Необхідність формувати і зберігати психологічну стійкість у надзвичайних умовах війни зумовлює відповідну готовність публічно-управлінської сфери, яка внаслідок реформи децентралізації має розширений сегмент відповідальності за соціально-психологічний стан суспільства. Відповідно загальна психологічна стійкість громадян і їх об'єднань стає впливовим чинником забезпечення національної безпеки України. Все сказане визначило мету і зміст цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Визначено, що психологічна стійкість особи формується внаслідок свідомого поєднання й узгодження низки параметрів – від соціально-етичних цінностей до власної ідентичності. Зміст феномену «психологічна стійкість» розкрито шляхом звернення до світоглядно-життєвих настанов стоїцизму, методологічних імперативів раціоналізму та положень емоційного інтелекту. На цій основі обґрунтовано особливості якраз української ідентичності та психологічної стійкості, що принципово відрізняється від практикованих російським військом варварських установок. Розкрито роль публічного управління в процесі формування, збереження та поширення психологічної стійкості серед населення як необхідної умови і чинника перемоги над рашизмом.

Висновки та пропозиції. Аналіз змісту і структури психологічної стійкості дозволив зробити висновок про її важливість як інтегральної якості українського

суспільства та необхідного чинника національної безпеки України. А також обґрунтувати значення діяльності публічно-управлінських структур для зміцнення психологічної незламності українського суспільства. Подальші дослідження піднятої проблематики пропонується здійснювати у напрямі більш повного висвітлення значення психологічної стійкості для окремих соціальних груп і розкриття адресної методики діяльності публічних інституцій в означеному руслі.

Ключові слова: психологічна стійкість, національна безпека, публічне управління, емоційний інтелект, раціональність, українська ідентичність.

Petrovskyy Petro Doctor of Public Administration, Professor, Professor of the Department of Theoretical and Applied Psychology Lviv Polytechnic National University, Lviv, <https://orcid.org/0000-0001-8521-2384>

PSECHOLOGICAL RTSILIENCE AS A FACTOR OF UKRAINE'S SECURITY: A PUBLIC ADMINISTRATION PERSPECTIVE

Abstract

Problem statement. In the context of Russia's war against Ukraine, there are several objective causes of mass stress - war's horrors in the form of air-raid alerts, the consequences of bombardments and destruction, as well as the lives of internally displaced persons under conditions that do not always provide a familiar level of comfort, and, most painfully, the injury and death of relatives and loved ones. There is a real threat that negative psychological states will spread and that tendencies toward anxiety, fear, stress, panic, neuroses, and the like will intensify. At the same time, the social value of an individual's ability to maintain self-control, sustain a life-affirming tone, and prevail over possible anxieties, phobias, and manias is increasing. This ability is defined as psychological resilience - the capacity to withstand life's difficulties and the readiness to overcome challenges, threats, and stressors. The need to develop and preserve psychological resilience under the extraordinary conditions of war requires appropriate preparedness in the public administration sphere, which, as a result of the decentralization reform, has gained expanded responsibility for the socio-psychological state of society. Accordingly, the overall psychological resilience of citizens and their associations becomes a significant factor in ensuring Ukraine's national security. All of the above determined the aim and content of this article.

Results and discussion. It is determined that an individual's psychological resilience is formed through the conscious combination and alignment of several parameters - from socio-ethical values to one's personal identity. The phenomenon of "psychological resilience" is revealed by drawing on the worldview and life-guiding principles of Stoicism, the methodological imperatives of rationalism, and the principles of emotional intelligence. On this basis, the features of specifically

Ukrainian identity and psychological resilience are substantiated - features that fundamentally differ from the barbaric attitudes asserted by the Russian military. The role of public administration in fostering, sustaining, and disseminating psychological resilience among the population is outlined as a necessary condition for victory over Rashism.

Conclusions and proposals. An analysis of the content and structure of psychological resilience leads to the conclusion that it is an important, integral quality of Ukrainian society and a necessary factor in Ukraine's national security. The significance of public administration structures' activities in strengthening the psychological resilience of Ukrainian society is also substantiated. Further research on this issue is proposed to address a more comprehensive examination of the importance of psychological resilience for specific social groups and the development of targeted methodologies for public institutions' activities in this area.

Keywords: psychological resilience, national security, public administration, emotional intelligence, rationalism, Ukrainian identity.

Постановка проблеми. У продовж всієї історії людство виборювало кращі умови свого життя в протистоянні природі й варварству інших диких представників свого роду. Людина за цих умов жила в постійній готовності до серйозних загроз її життю. На противагу цьому сучасна цивілізація забезпечила відносно високий рівень добробуту та, водночас, знівелювала цінність волі до життя (Ф. Ніцше). За таких умов виплекано сучасний тип особистості демократичного суспільства, що живе орієнтуючись не на необхідність, а на задоволення власних бажань. Проте від стихійних лих ніхто повністю не убезпечений, не зникли загрози техногенних катастроф. Існують також загрози, що йдуть від людського невігластва та параноїдальних прагнень можновладців. Прикладів вже в XXI ст. достатньо. Найбільш відомий – ідея-фікс путіна про повернення РФ до імперської псевдо величі Росії та СРСР. Заради цього гинуть військові і цивільні в Україні й самій РФ. Дійсно, «сон розуму породжує страховищ».

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну зумовило низку проблем економічного, соціального і гуманітарного плану. Безпрецедентні виклики війни стоять як перед кожною людиною, так і перед промисловими підприємствами і управлінськими установами різних рівнів. Реальністю є значні руйнування інфраструктури, негативний демографічний зсув, брак кваліфікованих працівників, наростаюча соціальна напруга тощо. В умовах війни існує низка об'єктивних причин стресу: жахіття війни у вигляді повітряних тривог, наслідків бомбардувань і руйнувань. А особливо - поранення і смерті рідних і близьких. До об'єктивних (від нас незалежних), але не менш болючих від цього, відносяться і необхідність переселення та життя тимчасово переселених осіб в умовах не завжди звичного рівня комфорту тощо.

Відповідно виникає загроза розширення негативних психологічних станів особи, наростання тенденцій тривожності, страху, стресів, паніки, неврозів тощо.

На сьогодні, актуальність проблематики стресів і загально соціальна значущість психологічного (ментального) здоров'я нації зумовила значний інтерес до психологічної проблематики, підтвердженням чого можуть бути підвищення кількості відповідних телепрограм, збільшення соціальної потреби в майстер-класах практиків-психологів і консультацій психотерапевтів тощо. Тренд необхідності формування психологічної стійкості реалізується також у зростанні кількості абітурієнтів на психологічні факультети і спеціальності.

За вказаних умов зростає соціальна цінність вміння особи тримати себе в руках і життєстверджуючому тонусі, демонструвати незламність та домінувати над загрозливими тривогами, фобіями та маніями. Така здатність визначається як психологічна стійкість – здатність особи протистояти життєвим труднощам, готовність долати виклики, загрози та стреси.

В умовах війни для публічного управління існує низка додаткових завдань безпосередньо зв'язаних із забезпеченням стабільного соціально-психологічного клімату в громадах, регіонах і в цілому в країні. Це тим більше важливо, що проведена реформа децентралізації розширила зони відповідальності органів місцевого самоврядування за дотримання соціальних стандартів у медицині та освіті. На рівні публічного управління вирішуються питання, що безпосередньо впливають на позитивне/негативне сприйняття реальності та формування життєвої стійкості, національної ідентичності та патріотизму. Відповідно загальна психологічна стійкість громадян і їх об'єднань стає впливовим чинником забезпечення національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зміст статті передбачає розгляд психологічної стійкості як необхідного напрямку діяльності інституцій публічного управління в контексті забезпечення національної безпеки України. Акцентування уваги на проблематиці психологічної стійкості здійснено на основі аналізу відповідних наукових публікацій із психології. У роботах таких дослідників, як А. Бойко [1], О. М. Кокун [2], Ю. Ю. Чистовська, О. В. Куліш [3], О. А. Чиханцова [4] та інших розкрито зміст, структуру та особистісне й соціальне значення психологічної стійкості. Зокрема методологічне значення для наданих у статті висновків мало виокремлення у структурі психологічної стійкості життєстійкості, резильєнтності та стресостійкості [5].

Теоретичною передумовою нашого розгляду ролі публічного управління в формуванні й розвитку психологічної стійкості послужили праці відомих зарубіжних авторів, зокрема Петера Шобера [6], Браяна Таманага [7]), а також окремі нормативні документи [8].

Обґрунтування особливостей психологічної стійкості українців здійснено за допомогою звернення до низки концепцій світоглядно-методологічного значення, зокрема стоїцизму, соціальної ідентичності, когнітивного мислення та емоційного інтелекту. Якраз синтез вказаних положень дозволив сформулювати

власне бачення психологічної стійкості українців, засобів її формування та соціального значення як необхідного чинника забезпечення національної безпеки.

Відповідно мета статті може бути сформульована як аналіз змісту психологічної стійкості та обґрунтування необхідності її формування й розвитку засобами публічного управління.

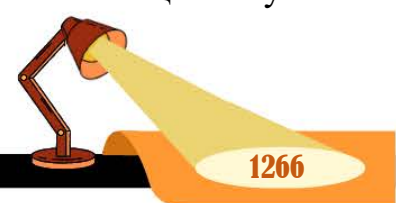
Виклад основного матеріалу. Складність сучасного стану публічно-управлінської сфери зумовлена низкою чинників геополітичного, загально вітчизняного та регіонального рівня, що відрізняються значною непередбачуваністю і турбулентністю. Проблемності вирішенню соціальних завдань управлінськими заходами додає і перехід до нових форм організації внаслідок реформи децентралізації, здійсненого перерозподілу функціональних обов'язків на користь місцевого самоврядування

Розвиток народовладдя проявляється у розширенні реального складу суб'єкта регіонального та місцевого розвитку, що включає окремих громадян, їх об'єднання, органи самоорганізації населення, територіальну громаду, органи місцевого самоврядування, виконавчі комітети органів місцевого самоврядування, місцеві органи (представництва) центральної виконавчої влади, структури приватного сектору, науково-експертне середовище та інші. Така полісуб'єктність реалізується у прагненні реалізувати окремі, часткові для спільної справи інтереси, та доповнюється формуванням і змагальністю різних підходів, програм і проєктів. Останні закономірно поділяються на дві автономно існуючі сфери – публічну та приватну, причому остання досить часто використовує першу як свою необхідну передумову, як засіб розвитку партикулярних інтересів [9]. На цій основі виявляються позитивні й негативні тенденції, діють прогресивні й регресивні сили, відбувається порушення цивілізованих норм діяльності, вихід за правові рамки суспільної взаємодії (протекціонізм, корупція, злочинство тощо).

Зрозуміло, що в умовах війни реальними загрозами ефективній діяльності суб'єктів публічного управління можуть стати такі тенденції, як автономізація цілей та наростання тенденцій дезінтеграції суспільства. Якраз тому важливим завданням публічного управління залишається дотримання загального спільного способу діяльності всіх суб'єктів управління. Іншими словами, зростає значення впровадження єдиної парадигми, як «узгодженість в способі сприйняття, осмислення, оцінювання та здійснення» врядування [10].

За таких умов гостро стоїть питання подолання можливих розбіжностей та формування спільного україно центричного ставлення до всіх негараздів. Необхідною передумовою цього має бути психологічна стійкість як готовність долати труднощі й випробування стресовими ситуаціями війни та жити й розвиватися.

Психологічна стійкість може розглядатися на особистісному, організаційному та загальнонаціональному рівнях. Відповідно під психологічною

стійкістю особи розуміється її здатність протистояти життєвим труднощам, домінувати над афектами й емоційними зривами, а також готовність долати виклики, загрози та стреси. Організаційний рівень психологічної стійкості визначається як згуртованість колективу на подолання кризових станів у діяльності та стосунках, на досягнення успіху за рахунок синергії зусиль усіх учасників. Відповідно загальнонаціональне значення – це готовність більшості української нації витримувати складні випробування війною, йти на жертви заради збереження гідності й свободи, демократичних цінностей та державного суверенітету.

Психологічна стійкість особи формується за участі всіх структурних складових внутрішнього світу особи. Насамперед, це основні форми раціональності – здоровий глузд і розум, а також духовні ресурси – воля, віра, переконання. В їх «співпраці» кристалізується здатність витримувати виклики та загрози зовнішнього світу, бути внутрішньо незворушним та долати життєві негаразди. Особистісні параметри психологічної стійкості зумовлюються низкою взаємообумовлених обставин, зокрема:

- рівнем усвідомлення власного життєвого досвіду;
- осмисленістю соціального досвіду в проекції на власну траєкторію розвитку;
- генетичною спадковістю індивідуальних рис психіки;
- мірою розвитку (як поєднання спадкових і набутих рис) характеру та сили волі.

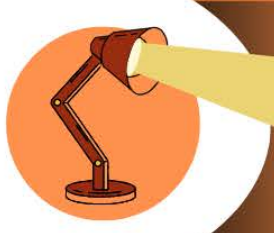
Такий широкий спектр проявів психологічної стійкості дозволяє розглядати її як «багатовимірну характеристику особистості, яка включає життєстійкість, резильєнтність, стресостійкість та інші ресурси адаптації» [11]. Названі визначення вказують на єдність особистісних фізичних сил, психічної незламності (резильєнтність) і готовності до протистояння стресам. Феномен психологічної стійкості поєднує в собі всі вказані властивості і надає їм нову інтегративну якість – спроможність особи бути суб'єктом соціально-культурних змін.

Формування психологічної стійкості здійснюється в процесі соціалізації та шляхом врахування низки характеристик, які становлять скарбницю людського духу, зокрема:

- орієнтація на сучасне людинознавство, сутнісні моменти якого сконцентровані, насамперед, в сучасній гуманістичній психології та філософській антропології й отримали практичне застосування в демократичних формах публічного управління;

- використання ідей філософських і психологічних шкіл, які акцентували увагу на необхідності духовної стійкості та практикували зразки фізичної незламності (стойки, кініки, християнський аскетизм, представники гуманістичної психології ХХ століття, філософських шкіл екзистенціалізм і комунікаційного раціоналізму тощо);

- урахування наукових положень про цілісність та ієрархізовану узгодженість людської свідомості (І. Кант, гештальтпсихологія, Я-концепція), що проявляється у постійних актах самоаналізу, самоконтролю і само корекції;

- застосування апробованих методів і практик психологічної стійкості, довіра до раціоналістичної лінії в розумінні основних чинників людської діяльності (первинності когнітивних аспектів людської свідомості) та використання суб'єктного потенціалу особи.

Іншими словами, психологічна стійкість – це цілісне утворення внутрішнього світу людини як готовність протистояти зовнішнім загрозам, мати стан незворушності та готовності до адекватно позитивного реагування на надзвичайні ситуації. Вона формується в горнилі життєвого досвіду як готовність протистояти кризовим ситуаціям, має особистісний рівень і формує загальну соціальну картину. До основних характеристик психологічної стійкості людини необхідно віднести:

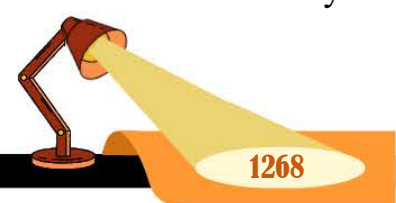
- високий рівень самоусвідомлення й самоконтролю;
- життєвий оптимізм, впевненість у своїх можливостях;
- позитивна налаштованість і цілеспрямованість;
- домінування над своїми емоціями;
- вміння долати життєві перешкоди та зберігати спокій.

У контексті нашої теми варто послатися на досвід філософсько-світоглядної школи стоїцизму, що, насамперед асоціюється із психологічною стійкістю. Стоїцизм був заснований на початку III ст. до нашої ери Зеноном Кітійським і впродовж віків надихав послідовників на протистояння життєвим стихіям. До його основних положень належать наступні:

- реальний світ є непередбачуваним і загрозливим для людини;
- його не можна змінити й контролювати;
- людині підвладні лише власні реакції на зовнішні обставини;
- негативні стани суб'єктивного світу людини виникають внаслідок емоційного реагування на події;
- потрібно володіти собою й контролювати емоційний стан навіть за дуже складних життєвих обставин;
- необхідно раціонально сприймати світ і обмежувати свої прагнення;
- життєва стійкість досягається незворушністю та здатністю покладатися на власні сили й можливості.

Стоїцизм як філософська концепція та школа мистецтва переборення труднощів і протистояння життєвим негараздам була основою успіхів багатьох поколінь і не втратила свого значення в наші дні. Його правила життєдіяльності залишаються необхідною умовою сучасного ствердження психологічної стійкості.

Раціональна складова психологічної стійкості формується на основі самоаналізу та розуміння вихідної ситуації. Її раціональний контекст можна

визначити як здатність запобігати формуванню когнітивного дисонансу – стану особистої та суспільної свідомості, якому властиві суперечності в сприйнятті реальної ситуації, втрата ціннісних критеріїв оцінки дійсності, розмивання прикметних рис соціальної й політичної ідентичності, відсутність чітких орієнтирів суспільного розвитку тощо.

У цьому форматі варто глибше пояснити специфіку раціональності, як компетентності керівника, що лежить в основі психологічної стійкості. Раціональність проявляється в розумінні, тобто адекватному трактуванні суб'єктивного сенсу людських дій, визначення рівня їх осмисленого співвіднесення з діями інших осіб, а також виходячи з цього – встановлення міри передбачуваності соціальної поведінки. За М. Вебером складність розуміння соціальних процесів долається раціонально-доцільним тлумаченням, за допомогою якого встановлюється очевидність скритих мотивів. Реальною основою такого розуміння є «впевненість у тому, що суспільно об'єднуючі дії функціонують раціонально, тобто відповідно до відомих правил» [12, с. 122].

Іншими словами, розуміння як акт мислення здійснює концептуальне осмислення реальної ситуації чи отриманої інформації та надання їм ціннісного значення для практичної діяльності. Розуміння як результат свідомої рефлексії суб'єкта поєднує в собі наступні характеристики, зокрема:

- домінування раціональних характеристик у відтворенні сутності реальної ситуації;
- поєднання знань, методологічних висновків і особистісно ціннісних наслідків;
- вихід за рамки безпосередньої даності в площину майбутніх перетворень;
- постійна рефлексія багатовекторної дійсності та прагнення встановити тенденції їх змін;
- висока міра усвідомленості власної соціальної ідентичності, суб'єктної самодостатності та відповідальності.

Так трактоване розуміння забезпечує когнітивну або раціональну основу психологічної стійкості, визначає життєву позицію соціального суб'єкта, її спорідненість із особистісною системою цінностей та його безпосередню причетність до питань національної безпеки України.

Психологічна стійкість, попри свою особистісну значимість, є конкретно-соціальним феноменом, що формується в історично визначених рамках становлення політичної нації. Вона нерозривно зв'язана з ідентичністю особи, її ментальною причетністю до сім'ї, родини, громади, нації та людства. Ідентичність – це насамперед результат свідомого приєднання особи до певної групи як собі подібних (уподібнення іншим). «Ідентичність – це моє і ваше індивідуальне, особисте віднесення себе до тієї чи тієї спільноти з її минулим, сучасним і майбутнім» [13]. Таке ототожнення себе з іншими можливе лише на

основі самоусвідомлення, позиціонування себе як усталеною цілісності якісних рис, що попри різноманіття дій і вчинків, визначають внутрішню духовну єдність особи. На ідентичності з собою надбудовується визнання особистісної причетності певній спільноті людей (сім'я, родина, громада, країна, людство) як фіксація особою власної психоемоційної єдності з іншими. Таке усвідомлення ґрунтується також на актуалізації історичної пам'яті (включно із проявами архетипів) і доповнюється біль-менш прогнозованим майбутнім – баченням спільної долі. Гранями формування соціальної ідентичності особи служать етнічна, моральна, політична та духовно-культурна сфери.

Дієвим чинником формування і ствердження психологічної стійкості є емоційний інтелект (EI – emotional intelligence (англ.)— група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних для людини емоцій та емоційних станів навколишніх людей. Особи з високим рівнем емоційного інтелекту добре розуміють свої емоції і почуття інших людей, можуть ефективно керувати своєю емоційною сферою, і тому в суспільстві їхня поведінка більш адаптивна і вони легше досягають своїх цілей у взаємодії з оточенням [14].

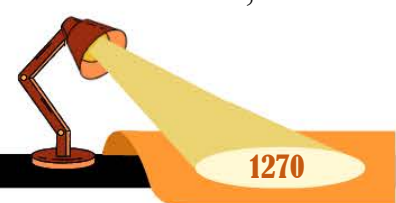
У структурі емоційного інтелекту виокремлюють: психологічну, соціальну та праксеологічну компетентність, а також п'ять основних елементів: саморозуміння, комунікабельність, адаптаційні здібності, антистресовість і оптимістичність як загальний настрій. Відповідно, особи з високим рівнем емоційного інтелекту мають вищу психологічну стійкість.

Доречно зауважити, що EI не поглинає специфіку всього інтелекту. Насправді, він становить лише частину людського інтелекту, яка спрямована на контролювання емоційної сфери

Тим самим EI не вичерпує зміст і значення психологічної стійкості, яка включає чисто раціональний (когнітивний елемент) – істинність, критичність і конструктивність.

Це означає, що раціональність залишається провідною здатністю людського інтелекту. Якраз здатність розуму опосередковувати різні предмети, робити узагальнення та здійснювати продуктивні (синтезуючі) судження становить основну функцію свідомості, або, іншими словами, як рефлексія дозволяє самовизначатися та бути суб'єктом соціальних змін.

В умовах війни вказані характеристики набувають особливої значимості, по різному проявляються в поведінці і в загальній налаштованості на вирішення життєвих проблем. Зрозуміло, що вони потребують уточнення, зокрема як врахування вікових, гендерних, соціальних, професійних та інших відмінностей. Це особливо важливо для працівників публічно-управлінської сфери, які в роботі з вразливими групами мають проявляти розуміння їх специфічних рис і реалізувати індивідуальний підхід. Також варто пам'ятати, що управлінський вплив, як і консультативна допомога психолога, проходить по лінії розмежу-

вання якраз того стану, що не потребує медичного втручання (психіатричного і фармакологічного). Тобто на тому рівні, коли особа здатна власними зусиллями подолати складний емоційно-психологічний стан і вийти на траєкторію домінування над своїми тривогами, страхами та стресами. Аксіомою тут має бути те, що кожна особа є свідомим суб'єктом своєї діяльності, який домінує над своїми життєвими станами. Іншими словами зберігається пріоритет психології над психікою, або домінування психологічного напрямку реагування над психіатричним.

Необхідно зазначити, що у цьому контексті особливого значення набуває управлінська компетентність керівника, психологічна стійкість якого має включати як домінування над власним емоційним станом, так і вміння здійснювати вплив на підлеглих з метою забезпечення їх стійкості та відповідного психологічного клімату в команді.

Для подолання трагедій війни психологічна стійкість українця має бути спрямованою на свідоме протистояння зусиллям пропагандистській машині кремля, що веде різнопланову смисловою війну, є прямим продовженням повномасштабної агресії проти України. Під ударами смислової війни знаходяться весь психологічний світ людини. Їх мета полягає у прагненні сформувати соціально-психологічний стан суспільства, де домінують:

- на рівні світоглядних установок – конформізм, патерналізм, макіявелізм і антигуманізм;

- у сфері загальних емоційних установок – імперський експансіонізм і шовінізм, правовий нігілізм, ресентимент і делінквентність;

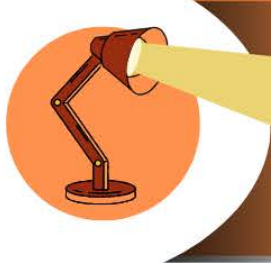
- на особистому рівні – відмова від раціональних критеріїв оцінки подій, бездумно-емоційне сприйняття реальності та підпорядкування домінуючим підсвідомим установкам.

Такий психологічний стан цілком відповідає імперсько-шовіністичній та терористичній політиці РФ, зумовлює жорстоку й злочинну поведінку її воїнства.

Варто також фіксувати, що на рівні безпосереднього прояву психологічна стійкість представників Українського народу і рашистів може не відрізнятися. Без раціонального опосередкування й визначення її свідомого підґрунтя вона виступає у формі впертості, що межує із тупістю. Тому сутнісний підхід має фіксувати рівень усвідомлення або духовного опосередкування психологічної стійкості системою принципів координат або категоріальних визначень типу «з якою метою? задля чого?».

У рашистів на рівнів архетипів (підсвідомо, генетично) сформований поширений тип установок, який можна визначити як суміш ресентименту (помсти), делінквентності (злочинності) та імперської псевдо величі. Його особливістю якраз є відсутність рефлексії, критичного ставлення та переосмислення існуючого стану речей на основі загальнолюдських цінностей, світоглядних орієнтирів чи просто здорового глузду.

Принципова відмінність української психологічної стійкості лежить в площині усвідомлення та послідовного ствердження гуманістичних цінностей, розуміння справедливості своєї боротьби та обґрунтованості власної позиції принципами верховенства права. Насамперед, права на вільний розвиток. Психологічна стійкість у боротьби проти рашизму – це ствердження цінностей гуманізму, демократизму та українського патріотизму. Останній включає духовну причетність до історичних традицій народу в боротьбі за державність, суверенітет і соборність. А також уроки боротьби за гідність і свободу.

Висновки та пропозиції. Аналіз наукових джерел дозволив розкрити зміст і структуру психологічної стійкості як інтегративної якості особи, що виступає необхідною умовою її спроможності бути суб'єктом соціальних змін. Психологічна стійкість формується шляхом поєднання історичного досвіду філософсько-світоглядної школи стоїцизму, раціонального самоаналізу й системного розуміння реальних ситуацій, а також усвідомлення власних для людини емоцій та емоційних станів навколишніх людей за допомогою емоційного інтелекту.

Підтверджено, що психологічна стійкість українського народу ґрунтується на принципах верховенства права і справедливості, цінностях демократизму, гуманізму й свободи. Зроблено висновок про важливість психологічної стійкості як інтегральної якості українства та необхідного чинника національної безпеки України. А також обґрунтувати значення діяльності публічно-управлінських структур для зміцнення психологічної незламності українського суспільства. Подальші дослідження піднятої проблематики пропонується здійснювати у напрямі більш повного висвітлення значення психологічної стійкості для окремих соціальних груп і розкриття адресної методики діяльності публічних інституцій в означеному руслі.

Література:

1. Бойко А. Психологія особистості в екстремальних умовах. Наукові перспективи. 2024. № 9 (51). С. 1108–1120. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-1108-1120](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1108-1120)
2. Кокун О. М. Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744751/>
3. Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни: колективна монографія / авт. кол. : Ю. Ю. Чистовська [та ін.]; за заг. ред. Ю. Ю. Чистовської, О. В. Куліш – Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2024. 168 с.
4. Чиханцова О. А. Життєстійкість як ресурс психологічної стійкості. Психологічний журнал. 2023. Т 9., Вип. 1(69). С. 32–40. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2023.9>
5. Там само
6. Шобер Петер. Місцеве самоврядування: Ідея сучасної громади / пер. з нім. Р. Мов'яка; ред. Є. Г. Бразуль-Брушковського. Передмова О. Ю. Мороза. Львів : Ахіл, 2011. 272 с. С. 148].
7. Таманага, Браян. Верховенство права: історія, політика, теорія / Пер. з англ. А. Іщенко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 208 с.].

8. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL : [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036).]
9. Таманага, Браян. Там само. с. С. 45
10. Muns James N. Governance Improvement: A Paradigm Shift. URL: http://usmayors.org/destpractices/bp_volume_2/plano.htm.
11. Чиханцова О. А. Там само.
12. Вебер, Макс Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий – К.: Основи, 1998. – 534 с.
13. Бистрицький Євген. Як здійснити ідентичність. – Режим доступу – <https://blogs.pravda.com.ua/authors/bystrytsky/5e103bdb6825/>
14. Гоулман Д. Соціальний інтелект. Нова наука про людські відносини / Деніел Гоулман; пер. з англ. Я.Я. Лебеденка. – Харків: КСД, 2020. – 400с.

References:

1. Boiko, A. (2024). *Psykhohiia osobystosti v ekstremalnykh umovakh* [Psychology of personality in extreme conditions]. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 9(51), 1108–1120. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-1108-1120](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1108-1120) [in Ukrainian].
2. Kokun, O. M. (2025). *Zhyttiistiikist i rezylientnist liudyny v suchasnomu sviti: teoriia, doslidzhennia, praktyka* [Vitality and resilience of a person in the modern world: theory, research, practice]. Kyiv: H. S. Kostiuk Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744751/> [in Ukrainian].
3. Chystovska, Yu. Yu. (Ed.), Kulish, O. V. (Ed.), et al. (2024). *Psykhohichna rezylientnist osobystosti v umovakh viiny* [Psychological resilience of personality in conditions of war]. Cherkasy: Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy [in Ukrainian].
4. Chykhantsova, O. A. (2023). *Zhyttiistiikist yak resurs psykhohichnoi stiikosti* [Vitality as a resource of psychological resilience]. *Psykhohichnyi zhurnal – Psychological Journal*, 9(1), 32–40. <https://doi.org/10.31108/1.2023.9> [in Ukrainian].
5. Chykhantsova, O. A. (2023). *Zhyttiistiikist yak resurs psykhohichnoi stiikosti* [Vitality as a resource of psychological resilience]. *Psykhohichnyi zhurnal – Psychological Journal*, 9(1), 32–40 [in Ukrainian].
6. Schober, P. (2011). *Mistseve samovriaduvannia: Ideia suchasnoi hromady* [Local self-government: The idea of a modern community] (R. Moviak, Trans.). Lviv: Akhil [in Ukrainian].
7. Tamanaha, B. (2007). *Verkhovenstvo prava: istoriia, polityka, teoriia* [On the rule of law: History, politics, theory] (A. Ishchenko, Trans.). Kyiv: Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
8. European Charter of Local Self-Government. (n.d.). Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036 [in Ukrainian].
9. Tamanaha, B. (2007). *Verkhovenstvo prava: istoriia, polityka, teoriia* [On the rule of law: History, politics, theory]. Kyiv: Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
10. Muns, J. N. (n.d.). *Governance improvement: A paradigm shift*. Retrieved from http://usmayors.org/destpractices/bp_volume_2/plano.htm
11. Chykhantsova, O. A. (2023). *Zhyttiistiikist yak resurs psykhohichnoi stiikosti* [Vitality as a resource of psychological resilience]. *Psykhohichnyi zhurnal – Psychological Journal*, 9(1), 32–40 [in Ukrainian].
12. Weber, M. (1998). *Sotsiologiia. Zahalnoistorychni analyzy. Polityka* [Sociology. General historical analyses. Politics] (O. Pohorilyi, Trans.). Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
13. Bystrytskyi, Ye. (n.d.). *Yak zdiisnyty identychnist* [How to realize identity]. Retrieved from <https://blogs.pravda.com.ua/authors/bystrytsky/5e103bdb6825/> [in Ukrainian].
14. Goleman, D. (2020). *Sotsialnyi intelekt. Nova nauka pro liudski vidnosyny* [Social intelligence: The new science of human relationships] (Ya. Lebedenko, Trans.). Kharkiv: KSD [in Ukrainian].

